

Božidar Kert*

OBMEJNOST IN NERAZVITOST OSREDNJIH SLOVENSКИH GORIC KOT GIBALI DELOVNIH MIGRACIJ V TUJINO

Zaposlovanje v tujini je geografsko značilen pojav obmejnih območij, saj je tesno povezan s širšimi družbenoekonomskimi procesi teh regij. Referat želi prikazati razvoj, razširjenost in strukturo delovnih migracij ter ugotoviti njihove učinke v geografskem okolju. Analiza se prostorsko omejuje na osrednje Slovenske gorice, točneje na občino Lenart v Slovenskih goricah. Tako omejitev problema bi lahko imenovali vzorčno, veljavnost rezultatov pa je odvisna od več ali manj pravilne izbire vzorca.

Občina Lenart ni najbolj obmejna in po tej plati tudi ni najboljši vzorec. Njeno ozemlje se proti severu celo zožuje, je pa močno udeleženo v desetkilometrskem obmejnem pasu. Po številu zaposlenih v tujini in po njihovem razmerju z doma zaposlenimi pa se kljub temu primerja z mnogimi občinami slovenskega Podravja. Pomembnejše kot neposredni stik z državno mejo je namreč dejstvo, da potekajo čez ozemlje občine Lenart ali v njenem neposrednem sosedstvu trije pomembni mednarodni prehodi: Šentilj, Trate in Gornja Radgona. To so obenem trije močni kolektorji zdomstva s širšega območja slovenskega Podravja in Pomurja. Osnovni pobudniki zdomstva so sicer zunanji, to je pomanjkanje ustrezne delovne sile v deželah imigracije. Da pa se je v obdobju zadnjih desetih let razmahnilo zdomstvo v večjem obsegu so odločali notranji ekonomski, demografski in socialni motivi. Občina Lenart je skupaj z večino Slovenskih goric pretežno agrarno območje, kjer preživlja kmetijstvo več kot polovico prebivalstva. Pri sorazmerno slabših ekoloških pogojih in razdrobljeni zemljiški posesti pa daje kmetijstvo skromnejši zaslužek kot v drugih agrarnih pokrajinah. Nekmečkih delovnih mest pred letom 1970 skoraj ni bilo, zveze z industrijskimi centri Podravja in Pomurja pa so bile slabe. Po družbenoekonomskih kazalcih je bila občina Lenart v samem vrhu nerazvitih območij Slovenije, zato se je njeno prebivalstvo oprijemalo vsake gospodarske iniciative, ki se je ponujala. Lahko rečemo, da je v preteklem desetletju opravila odprta meja svojo pozitivno vlogo prav v nerazvitih območjih s tem, da je nadomeščala pomanjkanje domačih zaposlitvenih kapacitet.

Pojav ekonomskih migracij iz Slovenskih goric je znan že iz prvih let po drugi svetovni vojni. Šele po letu 1963 pa so meddržavni sporazumi omogočili organizirano zaposlovanje v tujini. Soočanje naših zdomcev s tujino

* Dr., doc., Katedra za geografijo, Pedagoška akademija, 62000 Maribor, Koroška c., glej izvleček na koncu zbornika.

je sovpadalo s časom, ko je deagrarizacija tam že krepko posegla na podeželje in se je veliko število fizične delovne sile odselilo v lokalna in bolj oddaljena industrijska mesta. Cela vrsta gospodarskih dejavnosti je ostala brez ustrezne delovne sile. Povpraševanje po delovni sili je bilo tolikšno, da je preraslo okvire državnih meja. Sprva je bila bližina državne meje važna, saj so se začeli naši ljudje najprej zaposlovati v neposrednem agrarnem zamejstvu. Na delo so odhajali za nekaj dni tedensko, kmalu pa so ostajali v tujini za ves čas poljskih del. Po letu 1965 so si začeli iskati trajnejše zaposlitve v industrijskih središčih Avstrije in bolj razvitih držav Zahodne Evrope, zaradi česar bližina državne meje ni bila več tako odločilna.

Prvo evidentiranje zaposlenih v tujini je organiziral oddelek za gospodarstvo Lenart leta 1970. V spodnji preglednici je izvedena primerjava med doma in v tujini zaposlenimi po krajevnih skupnostih (2).

Krajevna skupnost	skupaj	Število zaposlenih		% zaposlenih v tujini
		v SRS	v tujini	
Lenart	756	646	110	14,6
Gradišče	388	309	79	20,4
Voličina	421	324	97	23,0
Jurovski dol	244	143	101	41,4
Zgornja Ščavnica	377	136	241	63,9
Benedikt	307	210	97	31,6
Cerkvenjak	335	178	157	46,9
Občina Lenart	2.828	1.946	882	31,2

Po tem popisu je bilo sredi leta 1970 ugotovljenih na sezonskem delu v tujini 882 oseb ali 31,2 % vseh zaposlenih. V tem številu so všteti tisti, ki imajo začasno bivališče v kraju zaposlitve, kot tudi taki, ki prebivajo v domačem kraju, od tam pa se vozijo na občasna in sezonska dela v sosedno Avstrijo. Vendar je bil delež sezoncev (13,6 %) majhen v primerjavi s tistimi, ki so odhajali v tujino za daljši rok. Pomembne so tudi regionalne razlike pri deležu zaposlenih v tujini. Občutne so že po krajevnih skupnostih, še bolj pa po naseljih. V njih zasledimo mnoge zveze z zaposlenostjo v domačem kraju kakor tudi z možnostmi domačih dnevnih delovnih migracij. Prav nič ne preseneča, da prevladuje po številu v tujini zaposlenih (241) najbolj odmaknjena krajevna skupnost Zgornje Ščavnice, ki daje 27,3% vseh zdomcev iz občine Lenart. V treh naseljih tega območja pa dosega delež v tujini zaposlenih celo okoli 80 % (Ledinek 79,1 %, Zgornja Ščavnica 81,3 %, Rožengrunt 85,7 %). Po številu 157 in deležu (46,9 %) zaposlenih v tujini je na drugem mestu krajevna skupnost Cerkvenjaka. Tudi v tem območju je precej naselij, ki imajo več kot polovico zaposlenih v tujini (Čagona 56,8 %, Brengova 58,1 %, Župetinci 60,0 %, Grabonoški vrh 71,4 %, Smolinci 85,7 %). Če presodimo možnost za zaposlitev doma, lahko potrdimo, da so to območja z najmanjšim številom delovnih mest v lokalnih centrih, pa tudi območja z relativno majhnimi možnostmi za dnevne migracije. Za mnoge zdomce iz teh območij je bila zaposlitev v tujini alternativa za životarjenje na pičli zemlji ali priložnostno sezonsko zaposlitev. Za druga krajevna območja (razen Gradišča) je značilno, da imajo približno enako število zaposlenih v tujini, pa zelo različen delež glede na do-

ma zaposlene. Zdi se, da je aktivno prebivalstvo krajevnih območij Lenarta in Gradišča še najmanj odvisno od dela v tujini, saj ima prednost pri odpiranju novih delovnih mest pri Lenartu kot tudi najugodnejše prometne zveze z Mariborom.

Po podatkih zadnjega popisa prebivalstva (3) pa je bilo spomladi leta 1971 na začasnem delu v tujini 969 lenarških občanov; to znaša približno tretjino vseh zaposlenih oziroma 48,7 % zaposlenih v družbenem sektorju. Po teh podatkih jih izvira večina (84,2 %) iz ekonomskih migracij po letu 1964. Do leta 1965 je bilo izseljevanje šibko, saj je to obdobje prispevalo na leto največ do 2 % današnjih migrantov (med njimi niso upoštevani tisti, ki so se vrnil). Število odhodov v tujino pa se je povečalo v letu 1965, v katerem je 2,5-krat več izseljencev kot v prejšnjih letih. Leta 1965 do 1968 pomenijo nadaljnjo, vendar le zmerno odhajanje v tujino (5,3 — 7,3 % vseh zdomcev). Največje, takorekoč množično zaposlovanje v tujini pa sta prinesli leti 1969 in 1970. V vsakem od teh se je v primerjavi s prejšnjim letom število izseljencev podvojilo. Od celotnega števila v letu 1971 ugotovljenih sezonskih emigrantov jih izhaja 26,1 % iz emigracije v letu 1970. Rezultati popisa pa so pokazali ob koncu prvega četrletja 1971 ponovno 148 odselitev, iz česar lahko sklepamo, da se odseljevanje nadaljuje.

Kakšen pomen ima zaposlovanje v tujini za Slovenijo in za nekatere občine Severovzhodne Slovenije posebej pove primerjava zaposlenih v domovini in tujini. Občina Lenart je ena tistih občin, ki ima v primerjavi z doma zaposlenimi največ zdomcev. Če skušamo to razmerje prikazati z obrnjenimi kazalci, ugotovimo, da pride v SRS na enega zdomca poprečno 11,3 zaposlenih, v občini Maribor 9,6, v občini Slovenska Bistrica 6,2, v občini Ljutomer 3,0, v občini Radgona 2,9, v občini Murska Sobota 2,0, v občini Lenart pa komaj 1,1 zaposlenih v družbenem sektorju doma. Zanimivo je, da ima občina Slovenska Bistrica na začasnem delu v tujini manj oseb (884) kot občina Lenart, zato pa petkrat toliko zaposlenih v domačih delovnih organizacijah.

Podatki o regionalni usmerjenosti selitev povedo, da je 89,4 % naših zdomcev zaposlenih v ZR Nemčiji in Avstriji, pri čemer rahlo prevladuje delež zaposlenih v ZR Nemčiji (47,5 %). Med drugimi evropskimi državami je še pomemben delež naših delavcev v Švici (2,2 %). Zanimivo je, da jih je približno toliko tudi v dveh prekomorskih deželah, v Kanadi in Avstraliji, kjer pa moramo računati z veliko verjetnostjo trajne odselitve. Če jim prištejemo še ZDA, je v teh deželah skupno 59 povojnih emigrantov ali 6,1 % vseh. V drugih državah najdemo neznatno število naših zdomcev, še največ (5 oseb) na švedskem.

Glede starostne strukture zaposlenih v tujini je pomembna ugotovitev, da prevladujejo osebe, ki so mlajše od 30 let. Dobra polovica (51,3 %) zaposlenih pripada najbolj krepkemu in zdravemu mlademu delovnemu kontingentu. Precej močna je tudi skupina delovne sile iz letnikov 30 — 44 let, ki znaša 35,7 %. Z drugo besedo: ogromna večina naših ekonomskih emigrantov odhaja v tujino pri svojih najboljših telesnih in umskih sposobnostih, za domača kmečka dela pa ostanejo otroci in starejši ljudje.

Med izseljenci prevladuje moška delovna sila s 59,5 %, vendar ne enako po vseh starostnih skupinah. Pri mlajših letnikih je razmerje nasprotno, saj prevladujejo med izseljenci, ki so mlajši od 25 let, ženske s 58,8 %, pri tistih, ki so mlajše od 20 let pa celo s 70,2 %. Do takih razlik prihaja zaradi vse večjega zaposlovanja mladih nevezanih deklet, ki so z ekonomskega

vidika najbolj rentabilna delovna sila. Pri starejših letnikih prevladuje moška delovna sila (v skupini 30 do 39 let npr. z več kot 75 %).

Glede na poklic, ki so ga opravljali v domovini, se uvršča 64 % izseljencev med kmete, to pa je več kot znaša poprečen delež začasnih kmečkih izseljencev iz SRS (29,3 %) in SFRJ (45,3 %). To je obenem dokaz, da prevladujejo mlajši ljudje s kmetij, ki v domovini še niso bili zaposleni. Pomembna je tudi poklicna skupina »rudarji, industrijski in sorodni delavci«, ki jim pripada 23,0 % migrantov. Med temi je gotovo precej takih, ki so bili v domovini že zaposleni, pa so si zaradi racionalizacij ali želje po boljšem zaslužku poiskali delo v tujini. Pravzaprav izhaja le 3,5 % oseb, pretežno žensk, iz trgovine in storitvenih dejavnosti, vendar so se mnoga kmečka dekleta zaposlila v teh dejavnostih šele v tujini.

Statistično gradivo potrjujejo tudi rezultati ankete o prebivalstvu krajevne skupnosti Zgornja Ščavnica, zaposlenem v tujini (4). Ob pomoči vodje krajevnega urada je bila anketa dokončana jeseni 1970. leta. Anketiranih je bilo vseh 241 zdomcev; to znaša približno četrtnino oseb občine Lenart, ki so na začasnem delu v tujini. Razmerje med moškimi in ženskimi izseljenci je tu 173 : 68; to pomeni prevlado moških z 71,8 %. Med moškimi je bilo 86 družinskih gospodarjev, med ženskami pa 13 gospodinje. Na srečo je med gospodarji četrtnina občasnih migrantov, sicer pa so migracije že v več primerih pripeljale do nepopolnih družin. Zaradi bližine Avstrije se zaposlujejo tri četrtnine (180) sezoncev v tej državi, med njimi večina v vaseh in lokalnih središčih ob Muri (v okolici Radgone 3, Cmureka 90 in Lipnice 19). To pa seveda ne velja za preostalo četrtnino zdomcev, ki je razkrojljena po 11 mestih Avstrije in ZR Nemčije. Med pomembnejšimi žarišči naših izseljencev v Avstriji je Gradec, v manjših skupinah pa jih najdemo v okolici Leobna, Dunaja ter posameznike na Tirolskem in Salzburškem. V ZR Nemčiji, kjer so emigranti razpršeni na večjem prostoru, so glavna zaposlitvena jedra v deželi Badensko-Würtenberški, med njimi največje v Stuttgartu in manjše v Reichenbachu. Lenarški ekonomski izseljenci, ki so po večini nekvalificirani delavci, pa le izjemoma zaidejo v metalurške centre spodnjega Porenja s Porurjem.

Popis prebivalstva je pokazal poklicni izvor zdomcev, anketa pa je odgovorila na vprašanje kje so zaposleni.

Slaba tretjina (32,0 %) jih je zaposlenih v kmetijstvu in vrtnarstvu, 19,1 % v gradbeništvu, 18,6 % v industriji, 10,8 % v obrti, 9,5 % v gostinstvu in 10,0 % v drugih pretežno storitvenih dejavnosti. Zanimivo je, da so vsi agrarci, razen enega, zaposleni v Avstriji, večina industrijskih delavcev pa v ZR Nemčiji. Občasno zaposleni hodijo z obmejno propustnico na poljska dela, kot so npr.: okopavanje sladkorne pese, dela v vinogradih, dela z živino, spravljanje lesa itd. Sezonce pa odhajajo v vrtnarije v Gradcu, kjer gojijo v toplih gredah zelenjavo. V jeseni odhaja mnogo žensk v vrtnarije in ostaja včasih vso zimo tam. Sicer pa je gostinstvo tista dejavnost, ki zaposluje največ žensk. Kakor pri večini gre tudi pri sezoncih iz krajevnega območja Zgornje Ščavnice za pretežno mlade ljudi. Dobra polovica (138 oseb) je stara 30 ali manj let, 21,2 % od 31 do 40 let, 17,0 % od 41 do 50 let in samo 4,5 % več kot 50 let. Skoraj 80 % ženske delovne sile je mlajše od 35 let, tretjina (32,4 %) pa celo mlajše od 20 let. Slaba polovica migrantov (45,6 %) je na delu šele 1 do 2 leti, slaba tretjina (29,9 %) pa največ štiri leta. Ker so podatki iz sredine leta 1970 lahko rečemo, da se je celo v

teh čisto obmejnih krajih začelo sezonstvo po letu 1961, v večji meri pa se je razmahnilo šele po letu 1965.

Socialni izvor zdomcev nam vsaj do neke mere predstavi posestna struktura gospodarstev, iz katerih izhajajo. Izdelana pa je samo za 61 zdomskih gospodarjev iz katastrske občine Zgornja Ščavnica. Prav ta je dober predstavnik sezonskega dela v tujini, saj ima tam kar 81,3% vseh zaposlenih.

Zaposleni v tujini po izvoru in posestnih skupin

Posestne skupine	Zaposleni v tujini	
	število	%
pod 1 ha ali brez zemlje	14	23,0
1 do 3 ha	10	16,3
3 do 5 ha	20	32,8
5 do 8 ha	5	8,2
8 do 10 ha	5	8,2
nad 10 ha	7	11,5
S k u p a j	61	100,0

Preglednica pokaže, da je največ zaposlenih v tujini iz gospodarstev brez zemlje in iz družin manjših posestnikov, za katere so značilna mešana gospodinjstva. Tem sezoncec in njihovim družinam pomeni zaposlitev v tujini osnovni vir preživetja. Manjše število zdomcev je iz posestnih skupin srednjih kmetov (5 do 10 ha), ki jim zaposlitev v tujini prinaša važen dodatni vir zaslužka. Preseneča pa 11,5% zdomcev iz najvišje posestne skupine. Pri teh gre očitno za zaposlitev mlajših družinskih članov z namenom pridobiti sredstva za modernizacijo kmetij.

Zaposlitev prebivalstva v tujini ima nedvomno pozitivne učinke v življenju posameznika in občine. Zaslužek v tujini spreminja gmotni položaj kmečkega prebivalstva. Izboljšuje oskrbo prebivalstva, ki se odraža v večji potrošnji živil, oblačil in predmetov osebne potrošnje. Širi uporabo komunikacijskih sredstev (radioaparatorov, televizorjev) in prevoznih sredstev (mopedi, avtomobili). Pri vseh družinah se modernizira stanovanjska oprema, pri nekaterih se ponuja možnost adaptacije stanovanj. Pri dobrem delu gospodarstev se uresničuje želja po opremljanju kmetij s stroji in priključki. Z zaposlovanjem prebivalstva v tujini pa rešujejo agrarne občine vprašanje prenaseljenosti oziroma potencialne nezaposlenosti. S takim zaposlovanjem se večja število aktivnega prebivalstva v občini; to pa je pozitivno tudi za širšo družbeno skupnost. Ker gre v občini Lenart v glavnem za odtok odvečne kmečke delovne sile, to ne povzroča težav v družbenem sektorju gospodarstva.

Zaposlovanje v tujini pa ne more biti dolgoročna rešitev vseh problemov nerazvitih območij; le-te moramo reševati predvsem na domačih tleh s skupnim prizadevanjem lokalnih dejavnikov in širše družbene skupnosti.

Spoznanje, da je problem zaposlovanja prebivalstva nerazvitih območij potrebno in mogoče reševati na domačih tleh, so začeli lenarški družbeni dejavniki uvajati v življenje. Podprta od širše slovenske družbe je začela manj razvita občina po letu 1970 odpirati vrata dislociranim obratom mariborske industrije. Občina Lenart je svojemu upravnemu in ekonomskemu središču namenila vlogo iniciatorja gospodarskega napredka. Z urbanističnim načrtom so velik kompleks družbenih zemljišč opredelili kot industrijsko-obrtno cono ter ga začeli ustrezno urejati. Ugodna lokacija in urejena zemljišča so spodbudila več mariborskih podjetij tekstilne, lesne, kovinske in kemične industrije, da gradijo pri Lenartu svoje dislocirane obrate. Na ta način so poleg problema zaposlovanja delovne sile rešili še marsikateri socialni problem. Računajo, da so v novih obratih zaposlili že okoli 750 oseb, še enkrat toliko pa jih bodo zaposlili po zgraditvi načrtovanih objektov. Prav graditev industrijskih obratov pri Lenartu je lahko sredstvo za zmanjševanje zdomstva pa tudi kažipot za vračanje zdomcev. Hkrati z večanjem zaposlitvenih kapacitet pa prinašajo industrijski obrati tudi pomembne spremembe v druge sfere ljudskega življenja. Povečujejo se potrebe prebivalstva tako v gospodarskih centrih kot v okolici. Kot odgovor na te potrebe raste gradnja zasebnih in družbenih stanovanj, blagovnic in specializiranih trgovin ter novih prometnih poti. Občina spreminja svojo fiziognomijo v smislu bogatejše in bolj razvite pokrajine.

GRADIVO IN VIRI:

- 1 Božidar KERT: Družbena geografija osredja Zahodnih Slovenskih goric (območje občine Lenart). Doktorska disertacija. Maribor 1973
- 2 SO Lenart: Seznami zaposlenih občanov občine Lenart po naseljih. Na podlagi terenskega popisa sestavi oddelek za gospodarstvo občine Lenart v juliju 1970
- 3 Savezni zavod za statistiku: Lica na privremenom radu v inostranstvu. Beograd august 1971
- 4 Anketa tedenskih migrantov in oseb na začasnem delu v tujini. Krajevna skupnost Zgornja ščavnica, junij 1970

Božidar Kert

FRONTIER NEIGHBOURHOOD AND UNDEVELOPMENT OF THE CENTRAL SLOVENSKE GORICE AS IMPETUS OF THE WORKERS' MIGRATIONS ABROAD

Engaging the labour force abroad is a geographically characteristic appearance of the frontier areas, but it is also closely connected with the larger socio-economic processes of those regions. This essay shows the development, extent and structure of the labour migrations from the central Slovenske gorice on the example of the community of Lenart. The community of Lenart in Slovenske gorice does not touch the State frontier of Austria directly, but a great part of its territory lies within the ten-kilometre border-zone. Still more significant is the fact that important international frontier crossings pass the territory of the community or its near vicinity, such as Šentilj, Trate and Gornja Radgona. These are strong collectors of the labour migrations from Slovenske gorice abroad.

The chief initiators of the working abroad are external, i.e. the shortage of adequate labour force in the countries of immigration. That the working abroad has spread during the last ten years, was decided by internal economic, demographic and social motives. The community of Lenart is, together with most Slovenske gorice, predominantly an agrarian area where farming maintains more than half of the inhabitants. There were only few non-rural working places before the year 1970, the communications with the industrial centres outside the community were bad. According to the socio-economic indexes the community of Lenart was on the very peak the underdeveloped areas of Slovenia.

The appearance of the economic migrations from Slovenske gorice abroad has already been known since the first years after the Second World War. But only after the year 1963 the international agreements have made an organized employment abroad possible. The confrontation of our workers with foreign countries coincided with the time when the deagrarianization has there already heavily reached for the country-side, and a great number of manual labour force has moved to local or more distant industrial towns. A whole range of economic activities has remained without hands. The demand of labour force was such that it outgrew the frames of the State frontiers. During the first years our labour migrants were content with seasonal works in the immediate agrarian foreign neighbourhood, but then they began to seek more permanent occupations in the industrial centres of Austria and in the more developed countries of West Europe. In the year 1970 there were 882 parishioners of the community of Lenart on temporary work abroad, in 1971 there were 969, which was at the same time a third of all the members of the community employed. Most workers employed abroad came from those places which lie in the immediate frontier hinterland or who have little opportunity of being engaged at home. It seems quite logical that the »frontier« local community of Zgornja Ščavnica has gone ahead in the labour force abroad. It has given 27.3 % of the workers abroad from the community of Lenart. In three settlements of this community the workers abroad amount even to 80 % of all the people employed. According to the number and the part of the parishioners occupied abroad the local community of Cerkevjak lies on the second place. Numerous settlements of this local community have more than half of the active persons employed abroad. The shortage of vacant working places in the local centres and the lesser possibilities for daily working migrations were more decisive there than the adjacency of the frontier. Departures on seasonal work are already traditional in these places. The inhabitants of the local communities of Lenart and Gradišče show the least aspiration for going on work abroad. The reasons for it must be sought in the relatively better capacities for occupations of the boroughs of Lenart and Gradišče as well as in the better communications with the industrial Maribor.

Up to the year 1965 the departure abroad has been rare, as it contributed at the most 2 % of working migrations annually. The number of departures greatly increased after the year 1965; from this period there are even 83.6 % of workers abroad. In the years 1969 and 1970 the employments abroad reached their highest peak, since then they have become fewer, respectively the process of returning began among the workers abroad. The data of the regional orientation of the migrations abroad tell us

that 89.4% of our workers are employed in West Germany and Austria with West Germany prevailing. As to the trade which have performed at home, 64% of workers abroad are ranged among peasants, 23% among miners and industrial workers and only 3.5% were employed in trade and in service activities. Inquiring a good quarter of our workers abroad showed that farmworkers have been employed mostly in Austria, but industrial workers in West Germany.

The proportions among the age groups of the workers abroad show that persons younger than 30 years prevail. The group of workers abroad of 30 to 44 years of age is also very large. We may say that 87% of the labour migrations belong to the strongest working contingency, which are also most appropriate for hard work. As to the sex the males prevail, but not in all groups of age. Among the workers abroad who are younger than 25 years, the females prevail. A predominance of the female labour force is characteristic especially for the hotel-keeping where the young free girls are also the most profitable labour force.

The social origin shows that most workers abroad descend from households without land or from very small holdings (under 1 hectare of land). For these workers abroad and for their families the employment abroad presents an important source of their income. For the workers abroad from middle-sized farms (up to 5 hectares) the employments abroad also bring a significant source of earnings. Striving for employment abroad is interesting in sons of comparatively well-to-do farmers. Inquiries showed that they mostly wish to gain foreign currencies in order to modernize their farms.

The employments abroad have no doubt positive effects on the lives of the individuals and of the society. The earnings from improve the financial situation of the peasantry. The use of consumption goods, furniture and means of transport augments. A great part of the husbandries realize their wishes for equipping their farms with machines and their supplements. By engagements abroad the agrarian areas solve the activity and occupational structure of their population. But the employments abroad cannot be the only means of activating the undeveloped areas. The recognition that it is possible to solve the occupational problem also on the native ground, began to be carried out at Lenart by opening dislocated works of the industry of Maribor. The small industrialization springing up in the country has proved itself favourable for the investors as well as for the region. Opening new working places has made it possible for the workers from abroad to return home, at the same time it is a means for the undeveloped areas to get out of their economic backwardness.